

رضاخان؛ رئیس اولین مجمع فوتبال ایران

۱۹ تیر ۱۳۹۳ ساعت ۱۲:۳۷

اولین مجمعی بود که در دفتر اسناد رسمی آن زمان تازه تأسیس ایران ثبت رسمی شد و اولین تشکیلات ورزشی مدرن ایران هم بود. قوانین بازی فوتبال را به فارسی ترجمه و منتشر کرد و از سال ۱۳۰۲ هم اولین مسابقات فوتبال سازماندهی شده را در تهران برگزار کرد

در تلاشی آگاهانه برای تثبیت ارزش همکاری در ذهن‌ها، رئیس مدرسه آمریکایی‌ها، دکتر ساموئل ام. جردن (۱۸۷۱-۱۹۵۲) تمرکز را روی بازی‌های توپی گذاشت و دانش‌آموزان را واداشت بیل و کلنگ دست بگیرند و در ساخت زمین فوتبال مدرسه کمک کنند. (۱) جردن سال ۱۳۱۴ نوشت: «سیاستمدارهای ایرانی سال‌هاست می‌گویند ما ایرانی‌ها همکاری بلد نیستیم اما خودت چطور به آدم‌ها همکاری یاد می‌دهی، چطور بهشان یاد می‌دهی «بازی کنند؟»، معلوم است با بازی کردن و برای همین هم بود که ما فوتبال، بیسبال، والیبال و بسکتبال را بهشان معرفی کردیم - همه بازی‌های دسته‌جمعی‌ای که اینجا در آمریکا هم برای تقویت روحیه همکاری ازشان استفاده می‌کنیم، و طبیعی است پسرها هم علاقمندش می‌شوند دیگر، همان‌طور که پسرهای همه جای دنیا علاقمندش می‌شوند. نتیجه این شده که تربیت بدنی به همراه همه این بازی‌های دسته‌جمعی جزئی مقرر از برنامه درسی همه مدارس ایران شده و یک سال پیش هم وزیر معارف از دانشگاه کلمبیا دکترای تربیت بدنی گرفت تا مسئول واحد تربیت بدنی‌شان بشود. در سرتاسر این امپراتوری، جوان‌های ایرانی دارند یاد می‌گیرند زندگی را "بازی کنند"» (۲)

همزمان که مدارس میسیونری فوتبال را به پسران نخبگان قدرقدرت ایرانی معرفی می‌کردند، ایرانیان طبقه کارگر هم به واسطه کارمندان بریتانیایی شرکت نفت ایران و انگلیس با این بازی آشنا شدند. این کارمندان در مناطق نفتی آبادان و مسجد سلیمان فوتبال (و همچنین کریکت، هاکی، تنیس، اسکواش و گلف) بازی می‌کردند؛ منطقه مسجد سلیمان که حتی به لیگ فوتبالش و مسابقه سالیانه‌اش بین انگلستان و اسکاتلند می‌بالید. (۳) کارمندان بومی ایرانی شرکت اولش فقط نگاه می‌کردند، بعد کم‌کم جانشین تک بازیکن‌هایی در تیم‌ها شدند، تا اینکه نهایتاً تیم‌های خودشان را تشکیل دادند. این فوتبالیست‌های ایرانی جوان بابت شرکت در مسابقاتی که توی «زمین‌ها» برگزار می‌شد، با ناملایماتی از طرف محیط اجتماعی‌شان مواجه بودند و هر از گاه کتک می‌خوردند یا سنگ به سمت‌شان روانه می‌شد. یک دلیل این ناملایمات شورت ورزشی این بازیکنان بود که با نظام سنتی لباس در ایران منافات داشت، چون شرع به مردان توصیه می‌کرد پای خود را از ناف تا زانو بپوشانند. (۴) در جاهایی دیگر از جنوب ایران، فوتبال را افسران بریتانیایی هنگ «پلیس جنوب ایران» (۱۹۲۱-۱۹۱۶) به سربازان تحت امرشان معرفی کردند و آن سربازها هم

در تهران، ساکنان بریتانیایی مرتبط با سفارت، کنسولگری، بانک شاهنشاهی و اداره تلگراف هند و اروپا مسابقه فوتبال برگزار می‌کردند، عمدتاً هم در میدان مشق که بعدترها معروف شد به میدان توپخانه. بازی‌هایشان توجه جوانانی را جلب کرد که می‌آمدند به تماشا، و حدود سال ۱۲۸۷ ایرانی‌ها کم‌کم شروع کردند به جایگزین کردن بازیکنانی در تیم‌های بریتانیایی. خیلی زود فوتبال‌بست‌های ایرانی تیم‌های خودشان را هم تشکیل دادند، اما مشکل بزرگشان این بود که توپ سخت پیدا می‌شد. بعضی با پستان باد شده گاو توپ درست می‌کردند، (۵) دیگرانی تلاش می‌کردند سر مسابقات بریتانیایی‌ها توپ‌های یدکی را بدزدند.

آغاز جنگ اول جهانی در سال ۱۹۱۴ [۱۲۹۳] پایانی بود برای مسابقات منظم و مدون تیم‌های انگلیسی در تهران، اما سال ۱۲۹۷ یک بار دیگر بازی‌هایشان را شروع کردند، باز هم با چند تا بازیکن ایرانی و سال ۱۲۹۹ تعدادی ایرانی اولین باشگاه فوتبال تماماً ایرانی را تشکیل دادند و اسمش را هم گذاشتند «باشگاه ایران». خیلی نگذشت که فارغ‌التحصیلان مدرسه آمریکایی‌ها و دانشجویان مدرسه علوم سیاسی هم تیم تشکیل دادند. (۶) سال ۱۲۹۸ یا ۱۲۹۹ شماری از علاقمندان ایرانی و بریتانیایی فوتبال، «مجمع فوتبال ایران» را تأسیس کردند تا بازیکنان ایرانی را دلگرم و محبوبیت این بازی را فراگیر کنند. رئیس بانک شاهنشاهی ایران، جیمز مک‌موری، رئیس انجمن و پزشک سفارت، ای. آر. نلیگان، معاونش شد؛ هر کدام یک جام هدیه دادند تا به تیم‌های برنده اعطا شود. یک سال بعدتر اعضای ایرانی انجمن تصمیم گرفتند خودشان زمام امور را دست بگیرند. اسمش را عوض کردند و گذاشتند «مجمع ترویج و ترقی فوتبال»، و رضاخان هم موافقت کرد رئیس افتخاری‌اش بشود. (۷) این اولین مجمعی بود که در دفتر اسناد رسمی آن زمان تازه تأسیس ایران ثبت رسمی شد و اولین تشکیلات ورزشی مدرن ایران هم بود. قوانین بازی فوتبال را به فارسی ترجمه و منتشر کرد و از سال ۱۳۰۲ هم اولین مسابقات فوتبال سازماندهی شده را در تهران برگزار کرد.

خلاصه اینکه حضور بریتانیایی‌ها در محبوب شدن فوتبال در ایران مؤثر بود، اما دیگر غربی‌ها، مثلاً آمریکایی‌ها و فرانسوی‌ها هم، با مدارس که راه انداختند، این محبوبیت را بیشتر کردند. به نظر می‌آید در جاهایی که حضور خارجی‌ها خیلی وزنی نداشت، مثلاً اردبیل، بازی را جوانانی که مدتی در قفقاز زندگی کرده بودند، در دهه ۱۳۰۰ معرفی کردند. (۸) مسابقات فوتبال مجال دیدار و برخورد ایرانی‌ها، هم مسلمان و هم غیرمسلمان و اروپایی‌ها هم بود. احتمالاً دقیقاً همین وجه از ماجرا بود که ظن برخی محافل سنتی را نسبت به این بازی بر می‌انگیخت. مثلاً در اسفند ماه ۱۳۰۳ پلیس مجبور به دخالت شد وقتی دسته‌ای جوانک، که همه‌شان هم اسم‌هایی داشتند حاکی از سابقه کار صنعتگری و دکان‌داری، مسابقه میان باشگاه تهران و تیمی ارمنی را به آشوب کشیدند و به خانم‌های تماشاگر ارمنی فحش دادند. این اوباش فوتبالی، حتی پیش از آنکه اصطلاح «اوباش فوتبالی» متداول و همه‌گیر شود، دستگیر و محکوم شدند به پنجاه ضربه شلاق. (۹)

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/27518/لايران-فوتبا-مجمع-اولين-رئيس-رضاخانا>